

Konkurrencestyrelsens undersøgelse af dankortgebyret

Februar 2005

Indholdsfortegnelse:

1. Sammenfatning	s. 3
2. Kommissorium for undersøgelsen	s. 7
3. Forretningernes fastsættelse af dankortgebyret	s. 8
4. Forretningernes adfærd ifm. dankortgebyret	s. 15
5. Bankernes gebyrfastsættelse	s. 19
6. Bankernes adfærd ifm. dankortgebyret	s. 22
7. Dankortgebyret hos de forretninger, der ikke betaler gebyr til banken	s. 24
8. Bankernes omkostninger ved dankortsystemet	s. 26
9. Udbredelsen af chipterminaler	s. 33
10. Brugen af chipbaserede Dankort	s. 36

1. Sammenfatning

Økonomi- og erhvervsministeren bad den 11. januar 2005 Konkurrencestyrelsen om at undersøge forskellige forhold af økonomisk og konkurrencemæssig karakter i forbindelse med det - pr. 1. januar 2005 - indførte dankortgebyr på 50 øre.

Konkurrencestyrelsens undersøgelse omfatter en vurdering af:

- Størrelsen af dankortgebyret hos forretninger og pengeinstitutter.
- Evt. koordination af dankortgebyret mellem hhv. forretninger og pengeinstitutter.
- Antallet af forretninger, der ikke betaler gebyr til pengeinstitutterne, men som opkræver gebyr af forbrugerne.
- Pengeinstitutternes omkostninger ved dankortsystemet.
- Forretningernes anskaffelse af nye chipterminaler.
- Forbrugernes adfærd i forbindelse med indførelsen af dankortgebyret.

Vurderingerne i denne rapport er baseret på oplysninger indhentet fra ca. 1.500 forretninger, knap 30 pengeinstitutter og finansielle virksomheder, 3 chip-leverandører samt 3 interesseorganisationer.

Udover at belyse fakta peger rapporten også på en række forhold, der skal undersøges nærmere af styrelsen.

Styrelsen har ikke vurderet virkningerne af den nye aftale af 25. februar 2005 om Dankortet. Aftalen afskaffer 50 øre gebyret og indfører i stedet et årligt abonnement for forretninger, der har indløsningsaftaler. Samtidig bliver forretningernes overvæltning på kunden ikke længere tilladt. Den nye aftale vurderes dog ikke at påvirke undersøgelsens resultater væsentligt, da undersøgelsen hovedsageligt belyser historiske forhold.

1.1. Forretningernes Dankortgebyr

Hvis bankerne opkræver gebyr af forretningerne, har forretningerne ret til at opkræve et tilsvarende gebyr hos kunderne. Dette kaldes overvæltning af gebyret.

Undersøgelsen tyder på, at 19 pct. af samtlige forretninger har taget et gebyr på 50 øre pr. transaktion i januar-februar 2005. I mange forretninger bruges Dankortet ikke særlig tit, og der er en klar tendens til, at disse forretninger ikke har taget gebyr. Derfor har det været en væsentlig større andel af Dankorttransaktionerne - ca. 70 pct. af samtlige transaktioner - der har været gebyrbelagt.

Det er især de dagligvarehandlende - primært supermarkederne - og kiosker mv., der har taget gebyr. I disse brancher har der været gebyr på 90 pct. af transaktionerne med Dankort. Næsten alle de store supermarkeder har taget gebyr.

Derimod er det et mindretal af de øvrige brancher, der har taget gebyr. Det gælder både restauranter mv., tøjforretninger samt service- og liberale erhverv.

Den høje grad af overvæltning hos dagligvarehandlen er usædvanlig i EU.

En del af forretningerne har ikke forsøgt at forhandle sig frem til et lavere gebyr hos pengeinstitutterne. Det gælder dog ikke for dagligvarehandlen, hvor ca. halvdelen - uden resultat - har forsøgt at forhandle sig frem til et lavere gebyr.

I øvrigt viser undersøgelsen af langt størstedelen af forretningerne har skiltet korrekt med, at der tages dankortgebyr.

1.2 Koordination mellem forretningerne om dankortgebyret

Konkurrencestyrelsen har indhentet materiale fra interesseorganisationerne Dansk Handel og Service (DHS) og Danske Samvirkende Købmænd (DSK) om organisationernes kommunikation med deres medlemmer - dvs. forretningerne - om det nye Dankort.

Undersøgelsen viser tegn på, at DHS og DSK hver især har koordineret fastsættelsen af dankortgebyret. Det drejer sig bl.a. om opfordringer til at fastsætte dankortgebyret på de maksimale 50 øre pr. transaktion. En sådan koordination kan være i strid med konkurrencelovens forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler.

Konkurrencestyrelsen vil derfor forelægge sagerne om koordination for Konkurrencerådet, så der kan træffes afgørelse om, hvorvidt der er foregået noget ulovligt. De berørte organisationer vil - i overensstemmelse med konkurrencelovens bestemmelser herom - blive hørt, inden sagerne forelægges for Konkurrencerådet.

1.3. Pengeinstitutternes dankortgebyr

Hvis pengeinstitutterne ikke opkræver dankortgebyr, er det som hovedregel ikke tilladt for forretningerne at opkræve gebyr. Der er derfor relevant at undersøge, i hvilken grad pengeinstitutterne har opkrævet gebyr.

Om pengeinstitutterne viser undersøgelsen, at stort set samtlige banker i perioden januar-februar 2005 har udnyttet lovens maksimum og opkrævet et gebyr på 50 øre pr. transaktion. Det er kun enkelte mindre banker, der har taget et lavere gebyr.

1.4 Koordination mellem bankerne om dankortgebyret

Der er indhentet materiale fra Finansrådet om organisationens brevveksling med pengeinstitutterne om gebyret. Der er ikke tegn på koordination af pengeinstitutternes adfærd i Finansrådet om dankortgebyret.

Derimod kan det være i strid med konkurrenceloven, at PBS har udsendt en såkaldt BasisPakke for pengeinstitutternes indløsningsaftale med forretningerne, hvor bl.a. gebyret på 50 øre pr. transaktion er fortrykt. Konkurrencestyrelsen vil derfor forelægge denne BasisPakke for Konkurrencerådet. PBS vil blive hørt, inden sagen forelægges for Konkurrencerådet.

1.5. Gebyret hos forretninger der ikke betaler gebyr til bankerne

Ifølge Dankort-loven (dvs. betalingsmiddeloven) skal forretninger, der har mindre end 5.000 transaktioner om året ikke betale gebyr til pengeinstitutterne. Disse forretninger har dog ret til at opkræve gebyr af forbrugerne.

Undersøgelsen viser, at det kun er ca. 7 pct. af disse forretninger, der har udnyttet muligheden for at opkræve gebyr. Forretninger med mindre end 5.000 transaktioner har i forvejen kun ca. 10 pct. af forbrugernes samlede transaktioner. Det betyder, at ca. 0,5 pct. af forbrugernes gebyrer betales til forretninger, der ikke betaler gebyr til pengeinstitutterne.

1.6. Omkostninger til drift af dankortsystemet

Lovbestemmelsen om, at dankortgebyret maksimalt må udgøre 50 øre pr. transaktion var i forarbejderne til loven baseret på en vurdering af tre kriterier. Dels skal gebyret dække de ekstraomkostninger, som pengeinstitutterne og PBS har haft til at udvikle det nye chip-kort. Dels er 50 øre pr. transaktion noget lavere end det beløb, der betales i andre lande. Endelig var det et kriterium, at indtægterne fra gebyret på 50 øre skulle være væsentlig lavere end pengeinstitutternes og PBS' omkostninger til driften af dankortsystemet.

I undersøgelsen er det sidste kriterium søgt belyst. Det er vurderingen, at pengeinstitutternes omkostninger til driften af Dankortet udgør knap 600 mio. kr. om året. Dermed er omkostningerne betydeligt højere end de forventelige indtægter fra gebyret på ca. 180 mio. kr. årligt. Omvendt er omkostningerne lavere end tidligere anslået af både PBS og Finansrådet.

Omkostningerne fordeler sig med godt 300 mio. kr. til PBS og Dankort A/S. Disse omkostninger finansieres via licensafgifter fra pengeinstitutterne. Pengeinstitutterne har knap 300 mio. kr. i direkte omkostninger i tillæg til afgifterne til PBS og Dankort A/S.

Hos PBS er den væsentligste omkostning processing-omkostninger. Dvs. omkostninger til drift og vedligeholdelse af den centrale indsamling og clearing af dankorttransaktionerne. Det sker ved anvendelse af centrale døgnbemandede computere. Derudover er der omkostninger til administration mv.

Pengeinstitutternes omkostninger består primært af omkostninger ved misbrug af Dankortet. Dels skal selve tabet dækkes, dels er der omkostninger til overvågning og spærring. Derudover er der omkostninger til kortudstedelse og administration i pengeinstitutterne.

I omkostningsberegningen er der så vidt muligt kun medtaget aktuelle årlige omkostninger, der kan henføres til driften af selve Dankortet. Det er disse omkostninger, der ifølge loven er relevante for gebyrfastsættelsen. Det betyder, at omkostninger, der kun er historiske, ikke er medregnet.

Der er således ikke medtaget omkostninger til Visa-delen af Visa-dankort. Ligeledes er pengeinstitutternes omkostninger ved ydelser knyttet til diverse konti - fx løn- eller budgetkonti - ikke medregnet. Omvendt er bankernes indtægter fra overtræksgebyr eller renter fra kassekredit ikke trukket fra omkostningsopgørelsen.

Konkurrencestyrelsens undersøgelser har desuden vist, at en del af pengeinstitutterne ikke har indrettet deres regnskabssystemer, så de direkte kan opgøre omkostningerne ved drift af Dankortet. Det gælder fortrinsvis de mindre pengeinstitutter. Dette har ikke så stor betydning i dag, hvor det er de samlede omkostninger i sektoren ved driften, der er i fokus. De samlede omkostninger ved driften af Dankortet er således ikke i særlig høj grad påvirket af de mindre pengeinstitutters omkostninger. Fra 2010 er det imidlertid de faktiske udgifter, der er afgørende for gebyret, og inden da bør pengeinstitutternes regnskabssystemer være tilpasset kravene i betalingsmiddeloven. Styrelsen vil følge op på dette forhold overfor pengeinstitutterne.

1.7. Udbredelsen af chip-kort terminaler

For at opnå den fulde sikkerhed ved det nye chipbaserede Dankort kræves det, at forretningerne investerer i chipterminaler. Dette skyldes, at det kun er en chipterminal, som kan verificere ægtheden af chippen i Dankortet.

Der er i betalingsmiddeloven ikke fastsat noget krav om, at forretningerne skal indføre chipterminaler inden en bestemt frist. Det er derimod forudsat mellem parterne bag Dankort-forliget, at forretningerne senest i 2010 har installeret chipterminaler.

Forventningerne til udbredelsen af chipterminaler er belyst ved at indhente skøn fra leverandørerne af chipterminaler og fra forretningerne.

Det skønnes, at godt 40 pct. af samtlige ca. 110.000 terminaler vil være udskiftet med chipterminaler i løbet af 2005. Da andelen af skiftede terminaler er størst i de forretninger, der har mange transaktioner, svarer det til, at ca. 65 pct. af alle transaktioner sker i en chip-terminal inden udgangen af 2005.

De nye chip-kort kan bruges i alle typer terminaler. For forbrugeren gør det ingen økonomisk forskel om brugen af chip-kortet sker i en chip-terminal eller en af de "gamle" terminaler. Det skyldes, at betalingsmiddelovens bestemmelser om godtgørelser i forbindelse med svindel, ikke afhænger af om chippen er brugt. Derimod får forretningerne ikke fordel af bankernes særlige gunstige garantibestemmelser, før der skiftes til chip-terminaler.

Udbredelsen og brug af chip-terminaler bestemmes af mange forhold. Dels prisen på terminalen, der i øjeblikket ligger på godt 7.500 kr. ekskl. moms, men forventes at falde. Dels afhænger udbredelsen af terminalens evne til at kommunikere med kasseapparater, terminalens telekommunikation og den godkendte software til terminalen. Alle disse forhold er under stadig udvikling og kan begrunde, at ikke alle forretninger allerede nu har skiftet terminal.

1.8. Forbrugernes adfærd

Som led i undersøgelsen har Konkurrencestyrelsen undersøgt, om gebyret for brug af det nye chipbaserede Dankort medfører en ændring i mønsteret for forbrugernes brug af Dankortet i forhold til det hidtil kendte mønster. Denne del af undersøgelsen angår perioden 1. januar 2005 - 1. februar 2005.

Konkurrencestyrelsen har indhentet oplysninger fra Dankort A/S om antal transaktioner dels i perioden 1. januar 2005 - 1. februar 2005 og dels i samme periode i årene 2004 og 2003.

Det kan konstateres, at der har været et fald i det samlede antal transaktioner i perioden 1. januar - 1. februar 2005 i forhold til samme periode året før. Endvidere kan det konstateres, at der har været et beskedent fald i værdien af de samlede transaktioner med Dankort i perioden 1. januar - 1. februar 2005 i forhold til samme periode året før.

Undersøgelsens resultater er behæftet med nogen usikkerhed som følge af det korte tidsinterval og dermed lille erfaringsgrundlag, som undersøgelsen bygger på. Konkurrencestyrelsen finder det derfor ikke muligt at drage konklusioner om, hvordan indførelsen af dankortgebyret på længere sigt vil påvirke forbrugernes anvendelse af Dankortet.

2. Kommissorium for undersøgelsen

I forbindelse med den debat der var om det nye dankortgebyr efter 1. januar 2005 anmodede økonomi- og erhvervsministeren den 11. januar 2005 Konkurrencestyrelsen om at gennemføre en undersøgelse af gebyret med følgende kommissorium:

I anledning af introduktionen af det nye chipbaserede Dankort og gebyret for brugen af kortet den 1. januar 2005 iværksættes en undersøgelse af betalingskortmarkedet.

Rapporten udarbejdes af Konkurrencestyrelsen, der fører tilsyn med reglerne om gebyr for brug af betalingskort i Betalingsmiddellovens §§ 14 – 16.

Rapporten skal behandle følgende emner:

- 1. I hvilket omfang pengeinstitutterne tager det fulde gebyr på 50 øre pr. transaktion af de forretningsdrivende, og om der er indikationer for, at pengeinstitutterne har indgået en aftale om dette forhold.*
- 2. I hvilket omfang de forretningsdrivende overvælter gebyret direkte på forbrugerne.*
- 3. Om der er indikationer for, at dele af detailhandelen har indgået aftaler om overvæltning af gebyret.*
- 4. I hvilket omfang opkræver forretninger, der ikke betaler gebyr til bankerne, gebyr af forbrugerne.*
- 5. En vurdering af omkostningerne ved dankortsystemet.*
- 6. Udrulningen af chipterminaler.*
- 7. Forbrugernes brug af Dankortet og andre kort, herunder gebyret i den første del af 2005 har medført en ændring af forbrugernes brug af Dankortet.*

Rapporten afleveres til økonomi- og erhvervsministeren senest den 1. marts 2005.

3. Forretningernes fastsættelse af dankortgebyret

Forretninger, der betaler dankortgebyr til deres pengeinstitut, kan opkræve et tilsvarende gebyr af forretningens kunder.

For at en forretning kan modtage Dankort, kræver det, at den har indgået en aftale med et pengeinstitut om at kunne få indløst transaktioner med Dankort. De forretninger, der har indgået en sådan aftale, registreres herefter i PBS' forretningsregister. PBS registrerer de elektroniske transaktioner hos de tilmeldte forretninger. PBS A/S er et selskab, der bl.a. udfører den såkaldte processing - dvs. autorisation, clearing og betalingsoverførsel - af Dankorttransaktioner.

I 2004 havde godt 97.000 forretninger indgået aftale om at indløse Dankort. Omkring 15.000 af disse forretninger, svarende til 16 pct., modtog i 2004 ikke elektroniske transaktioner med Dankort.¹

De resterende 82.000 forretninger blev i 2004 registreret for 567 mio. transaktioner med Dankort i den fysiske handel, jf. tabel 1, hvilket i gennemsnit svarer til 6.903 transaktioner pr. forretning.

¹ Det er ikke nogen udtømmende forklaring på, hvorfor så mange forretninger ikke har haft transaktioner i 2004. En del af forklaringen kan være, at flere forretninger også har indløsningsaftaler om at kunne benytte "fluesmækkere" som back-up og derfor ikke har haft transaktioner i henhold til denne aftale. Der kan også være tale om forretninger i til- eller afgang (fx på grund ophør etc.).

Tabel 1. Forretninger med indløsningsaftale om Dankort i 2004

Årligt antal transaktioner.	Antal forretninger Stk.	Antal forretninger pct.	Antal transaktioner i 2004 Mio. stk.	Andel af transaktioner i pct.	Gennemsnitligt antal transaktioner pr. forretning
1 -4.999	64.534	79	73	13	1.125
5.000 -15.000	9.952	12	85	15	8.579
15.000 og derover	7.610	9	409	72	53.712
I alt	82.096	100	567	100	6.903

Kilde: PBS

Der er stor forskel på antallet af transaktioner i de enkelte forretninger. Knap 65.000 forretninger, svarende til ca. 80 pct. af de forretninger, der i 2004 have transaktioner med Dankort, havde under 5.000 transaktioner for hele året. Samlet havde disse forretninger kun 13 pct. af transaktionerne, hvilket svarer til 1.125 i gennemsnit pr. forretning.

Derimod havde 9 pct. af forretningerne 72 pct. af transaktionerne, svarende til gennemsnitlig 53.712 transaktioner pr. forretning for 2004. De resterende forretninger, svarende til 12 pct., havde 13 pct. af transaktionerne, svarende til 8.579 transaktioner i gennemsnit, jf. tabel 1.

Pengeinstitutterne kan ifølge betalingsmiddeloven ikke opkræve gebyr for de første 5.000 dankorttransaktioner om året, med mindre en forretning er en del af en kapitalkæde eller en koncern. Ved en kapitalkæde forstås en sammenslutning af mindst 4 forretninger, der har samme ejer. Samtidig skal mindst 4 forretninger inden for kapitalkæden eller koncernen have indgået en aftale om at modtage Dankort.

De ca. 65.000 forretninger, der har mellem 1 og 5.000 dankorttransaktioner, jf. tabel 1, betaler således ikke gebyr til pengeinstitutterne for deres dankorttransaktioner, med mindre de er kapitalkæder.

3.2. En stikprøveundersøgelse af forretningerne

Konkurrencestyrelsen har fået analyseinstituttet GfK til at gennemføre en interviewundersøgelse hos et udvalg af forretninger, der har en indløsningsaftale om at tage mod Dankort.

I GfK's interviewundersøgelse er 1.523 forretninger udspurgt i slutningen af januar og begyndelsen af februar 2005. Ifølge GfK er dette antal interviews tilstrækkelig stort til, at undersøgelses resultater er statistisk robuste.

De interviewede forretninger er valgt tilfældigt fra et register over samtlige forretninger, der tager imod Dankort. Der er udvalgt ca. 1/3 blandt de forretninger, der i 2004 havde under 5.000 transaktioner, 1/3 i gruppen med mellem 5.000 og 15.000 transaktioner og 1/3 af forretningerne fra gruppen med over 15.000 transaktioner. Det er endvidere taget hensyn til, at udvalget af forretninger skulle dække hele landet.

Undersøgelsen er foretaget som telefoninterviews. Hvis det ved interviewet blev oplyst, at beslutningen om at opkræve dankortgebyr blev foretaget centralt, er der indhentet oplysninger fra hovedsædet. Endelig er der foretaget kontrolbesøg i udvalgte forretninger.

De forretninger, der indgår i undersøgelsen, har installeret en dankortterminal. Efterfølgende er materialet opdelt på følgende hovedbrancher:

- Dagligvarehandel:
Diverse dagligvarebutikker, dvs. discountbutikker, supermarkeder, lavprisvarehuse, købmænd etc.
- Beklædning:
Diverse forretninger som sælger beklædningsgenstande, dvs. tøj, sko, babytøj etc.
- Convenience:
Kiosker, tankstationer, minimarkeder etc.
- Øvrig Detailhandel:
Øvrig detailhandel, dvs. butikker, som ikke enten er dagligvarehandel eller convenience
- Spisesteder:
Diverse spisesteder, dvs. restauranter, fast food, caféer etc.
- Service- og liberale erhverv:
Diverse forretninger som udfører en form for service i enten privat eller offentlig regi, dvs. frisører, div. former for læger, div. transportforretninger etc.
- Andet:
Øvrige forretninger som ikke direkte kan kategoriseres i en af de seks brancher.

Ved interviewene blev forretningerne bedt om at oplyse:

- antal transaktioner med Dankort i 2004,
- det forventede antal transaktioner i 2005,
- om forretningen opkræver gebyr af kunderne og størrelsen af gebyret,
- om og hvordan der skiltes med gebyret,
- om størrelsen af pengeinstitutternes gebyr over for forretningen,
- om forretningen havde forhandlet om gebyret eller andre rabatydelser med pengeinstitutterne,
- om forretningen havde indkøbt chipterminal og i benægtende fald, hvornår man planlagde at gå over til chipterminal,
- forretningens omsætning for 2004,
- om forretningen var en kapitalkæde eller om de indgik i frivillig kædesamarbejde.

3.3. Resultater af stikprøveundersøgelsen

Undersøgelsen har vist, at ca. 19 pct. af forretningerne har opkrævet gebyr i perioden januar-februar 2005, jf. tabel 2.

Table 2. Forretningernes opkrævning af dankortgebyr hos forbrugerne.

Andel af forretninger, der opkræver gebyr	Årligt antal dankorttransaktioner				I alt ¹
	1-4.999	5.000 - 14.999	15.000 og derover	I alt ¹ 5.000 og derover	
I alt	7 %	47 %	82 %	62 %	19 %
<i>Fordelt på brancher:</i>					
Dagligvarehandel	33 %	76 %	95 %	91 %	80 %
Convenience	57 %	81 %	96 %	91 %	82 %
Beklædning	12 %	38 %	31 %	37 %	18 %
Øvrig detailhandel	3 %	50 %	79 %	60 %	18 %
Spisesteder	12 %	29 %	51 %	35 %	17 %
Service- og liberale erhverv	3 %	28 %	20 %	26 %	4 %
Andet	6 %	47 %	39 %	44 %	10 %
<i>Fordelt på landsdele:</i>					
Storkøbenhavn	8 %	34 %	69 %	48 %	17 %
Nordsjælland/Bornholm	6 %	46 %	88 %	75 %	17 %
Sjælland/LollandFalster/Møn	6 %	52 %	90 %	84 %	19 %
Fyn og omkringingende øer	2 %	37 %	83 %	69 %	13 %
Syd/Sydvestjylland	8 %	62 %	91 %	87 %	21 %
Midt/Nordvestjylland	8 %	54 %	90 %	85 %	22 %
Østjylland/Samsø	10 %	53 %	84 %	80 %	23 %
Nordjylland/Læsø	4 %	60 %	80 %	79 %	16 %
<i>Fordelt efter omsætning:</i>					
Under 2 mio. kr.	3 %	50 %	62 %	55 %	5 %
Mellem 2 og 20 mio. kr.	11 %	47 %	84 %	59 %	25 %
Over 20 mio. kr.	2 %	51 %	84 %	76 %	30 %

Kilde: Interviewundersøgelse foretaget af analyseinstituttet GfK for Konkurrencestyrelsen

1) Vægtet efter fordelingen af forretninger blandt alle dankortmodtagere.

Det er i gennemsnit 62 pct. af de forretninger, der betaler gebyr til pengeinstitutterne, som opkræver gebyr.

Af samtlige forretninger opkræver 19 pct. som nævnt gebyr for brugen af Dankort. Det er de forretninger, som har flest transaktioner, der i høj grad opkræver gebyr. 82 pct. af forretningerne med flere end 15.000 transaktioner om året opkræver gebyr for Dankortet, mens lidt færre (47 pct.) af forretningerne med 5.000-15.000 transaktioner opkræver gebyr.

Der er stor forskel på gebyropkrævningen mellem brancher. Generelt har en stor del af forretninger inden for convenience og dagligvarehandlen opkrævet gebyr. Andelen af forretninger inden for disse brancher, der opkræver gebyr, stiger desuden med antallet af transaktioner.

Service- og liberale erhverv opkræver ikke i særlig stor udstrækning gebyr uanset forretningernes størrelse. I alt opkræver kun 4 pct. af disse forretninger gebyr. Det samme gælder tøjforretninger. For spisestederne er det typisk forretninger med mange dankortbetalinger, der opkræver gebyr.

Geografisk er andelen af forretninger på Fyn og omliggende øer, der opkræver gebyr, lavere end på landsbasis. I Storkøbenhavn ser det ud til, at andelen er lavere end for de øvrige geografiske områder, når man ser på forretningerne med flere end 5.000 transaktioner.

De store jyske forretninger med mere end 5.000 transaktioner opkræver for over 80 pct.'s vedkommende gebyr. Det samme gælder for Lolland/Falster. Generelt opkræver forretningerne i disse landsdele, der har flere end 15.000 transaktioner om året, gebyr for 80 til 90 pct.'s vedkommende.

Nederst i tabel 2 er vist en opdeling af forretningerne efter omsætningsgrupper. Samlet set er det især virksomheder med en omsætning over 20 mio. kr. og over 5.000 transaktioner om året, der opkræver gebyr.

De forretninger, der opkræver gebyr, har i gennemsnit flere transaktioner end dem der ikke opkræver gebyr. Transaktionerne hos de 62 pct. af forretningerne, der opkræver gebyr og har mere end 5000 transaktioner om året, svarer til 76 pct. af alle transaktioner, jf. tabel 3.

Tabel 3. Andelen af gebyrbelagte transaktioner i januar-februar 2005

	Opkræver gebyr i pct. af antal transaktioner for delt på brancher	
	Over 5.000 transaktioner	I alt
Total	76 %	67 %
Heraf:		
Dagligvarehandel	94 %	90 %
Convenience	94 %	89 %
Beklædning	34 %	25 %
Øvrig detailhandel	69 %	41 %
Spisesteder	39 %	30 %
Service og liberale erhverv	23 %	14 %
Andet	47 %	24 %

Kilde: Interviewundersøgelse foretaget af analyseinstituttet GfK for Konkurrencestyrelsen.

I alt opkræves der gebyr af 67 pct. af transaktionerne. Det er forretningerne i dagligvarehandlen og convenience, der har den største procentvise gebyropkrævning. I disse brancher har 94 pct. af alle transaktioner været gebyrbelagt i januar-februar 2005

Forretninger, der er en del af en kapitalkæde, skal betale gebyr også af de første 5.000 transaktioner. Det er fortrinsvis convenience-forretninger og forretninger i dagligvarehandel, der er kapitalkæder, jf. tabel 4.

Tabel 4. Forretninger fordelt efter organisationsform

Pct.	Kapitalkæde	Frivilligt kædesamarbejde	Selvstændig forretning	Andet ²	I alt
Total	10	22	66	1	100
1-4.999	5	19	75	1	100
5.000-14.999	16	36	46	2	100
15.000 og derover	47	33	18	2	100
Dagligvarehandel	43	39	17	1	100
Convenience	52	18	29	1	100
Beklædning	11	22	65	2	100
Øvrig detailhandel	6	32	60	2	100
Spisesteder	7	5	87	1	100
Service- og liberale erhverv	3	18	78	1	100
Andet	10	21	67	2	100

Kilde: Interviewundersøgelse foretaget af analyseinstituttet GfK for Konkurrencestyrelsen.

For forretninger i andre brancher gælder, at de ikke i særlig stor udstrækning er en del af en kapitalkæde.

Næsten halvdelen af de forretninger, der har mere end 15.000 transaktioner om året, er en del af en kapitalkæde. Over 4/5 af de forretninger, der har færre transaktioner, er derimod ikke en del af en kapitalkæde.

3.4. Forretningernes overvæltning af gebyret på forbrugerne.

Det følger af betalingsmiddeloven, at forretninger, der tager imod betalingsmidler, kan opkræve gebyr for betalingstransaktionen hos bruger, når denne betaler med et betalingsmiddel. Det følger endvidere af loven, at gebyrets størrelse ikke må overstige forretningens gebyr for betalingstransaktionen til indløser. Dog må forretninger opkræve gebyr for de første 5.000 transaktioner med Dankort, selv om forretningen ikke betaler gebyr til indløser for disse.

Disse bestemmelser betyder, at forretninger, der tager mod Dankort, generelt vil kunne opkræve et gebyr af kunder, der betaler med Dankort. Gebyrets størrelse vil i princippet afhænge af, hvor stort et gebyr pengeinstitutterne opkræver af forretningerne. Det har dog vist sig, at pengeinstitutterne stort set alle opkræver det maksimale gebyr på 50 øre.

Det er op til den enkelte forretning at beslutte, om de vil opkræve gebyr og hvilken størrelse gebyret skal have. Dog kan forretningerne maksimalt opkræve et gebyr af samme størrelse som det, de selv betaler til pengeinstituttet - dvs. 50 øre.

Undersøgelsen viser, at 58 pct. af de forretninger, der har mellem 5.000 og 15.000 transaktioner om året, selv træffer beslutning om, at der skal opkræves gebyr, mens beslutningen om gebyr for 26 pct. af forretningerne vedkommende træffes af hovedkontoret.

For forretninger med over 15.000 transaktioner om året gælder, at hovedkontoret har truffet beslutning i 57 pct., mens 32 pct. af forretningerne selv er beslutningstagere. Det er typisk i dagligvarehandlen og convenience, at beslutningen om at opkræve gebyr træffes centralt, mens det i de øvrige brancher hovedsagelig er den enkelte forretning, der beslutter, om der skal opkræves gebyr.

Ud af de 19 pct. af forretningerne, der opkræver gebyr, tager over 96 pct. 50 øre i gebyr. To virksomheder ud af de godt 1.500 interviewede har oplyst, at de - ulovligt – opkræver et gebyr på 1 kr. Alle interviewede forretninger med mere end 5.000 transaktioner, der tager gebyr, tog 50 øre i gebyr i januar-februar 2005. Kontrolbesøg hos de interviewede virksomheder bekræfter, at der tages 50 øre i gebyr.

3.5. Forretningernes skiltning

Det følger af betalingsmiddeloven, at forretninger, der tager gebyr af kunderne, på tydelig måde skal oplyse forbrugeren om, at der opkræves gebyr. Dette betyder, at forretningerne skal skilte med, at der opkræves gebyr. Endvidere skal gebyrets størrelse fremgå af skiltningen.

Undersøgelsen viser, at forretningerne i høj grad opfylder disse krav. De forretninger, der opkræver gebyr, har enten klistermærker på terminalerne eller skilte, der tydeligt gør opmærksom på, at der opkræves et bestemt gebyr.

3.6. Konklusion

Undersøgelsen viser, at 19 pct. af forretningerne har opkrævet gebyr af forbrugerne i perioden januar - februar 2005.

Hos de forretninger, der har over 5.000 transaktioner på årsbasis, opkræves der samlet gebyr for 76 pct. af transaktionerne.

Det er typisk forretninger inden for detailhandlen, der opkræver gebyr af kunderne for Dankort. I dagligvarehandlen og inden for convenience (kiosker, minimarkeder og servicestation) er det mere end 94 pct. af dankorttransaktionerne, der er gebyrbelagt. Det er 80 pct. af forretningerne inden for dagligvarehandel og 82 pct. af forretningerne inden for convenience, der opkræver gebyr.

For de øvrige brancher gælder, at hovedparten (ca. 82 pct.) af forretningerne ikke opkræver gebyr af kunderne, jf. tabel 2.

4. Forretningernes adfærd ifm. dankortgebyret

Den høje grad af overvæltning af dankortgebyret i detailhandlen er usædvanlig. Almindeligvis overvælttes forretningernes udgifter til andre tjenesteudbydere ikke til kunderne. Ofte er omkostningerne til indkøb af tjenester (eller varer) en forretningshemmelighed, der skjules for bedre at kunne konkurrere. I andre EU-lande overvælttes kortgebyrer som hovedregel ikke.

Den høje grad af overvæltning - specielt indenfor visse brancher, jf. afsnit 3 - gør det relevant at undersøge, om forretningerne har koordineret deres adfærd. Visse former for koordineret adfærd er konkurrencebegrænsende og derfor forbudt ifølge konkurrenceloven.

Konkurrencestyrelsen har i forbindelse med undersøgelsen af detailmarkedet indhentet oplysninger hos Dansk Handel og Service (DHS) og De Samvirkende Købmænd (DSK). Det drejer sig om følgende oplysninger:

1. Al skriftlig dokumentation siden 2002, inkl. e-mails, mellem DHS/DSK og dets medlemmer om dankortgebyret.
2. Al skriftlig dokumentation siden 2002, inkl. e-mails, mellem DHS/DSK og dets samarbejdspartnere om dankortgebyret.
3. DHS´/DSK´ evt. årsberetninger 2002-2004.
4. Referat af ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger 2002-2005.
5. Referat af evt. årsmøder 2002-2004.
6. Referat af bestyrelses- og direktionmøder 2002-2005.
7. Referat af forretningsudvalgsmøder 2002-2005.
8. Referat af repræsentantskabsmøder 2002-2005.
9. Referat af evt. møder i eksterne udvalg om Dankortet 2002-2005.

DHS har efterkommet Konkurrencestyrelsens anmodning. Konkurrencestyrelsen har dog ikke modtaget oplysninger om årsmøder, fordi DHS efter det oplyste ikke afholder årsmøder.

Konkurrencestyrelsen har herudover modtaget referat fra DHS af Dankortudvalgets (baglandsgruppens/§ 14-udvalgets) og Handelsudvalgets møder.

Konkurrencestyrelsen har via DHS endelig modtaget kopi af referater af medlems- og bestyrelsesmøder samt generalforsamlinger i Dansk Organisation af Detailkæder (DOD) 2002-2004.

DSK har ligeledes efterkommet Konkurrencestyrelsens anmodning, idet styrelsen dog ikke har modtaget oplysninger om:

- punkt 4, fordi der efter det oplyste ikke udarbejdes referat af generalforsamlinger (repræsentantskabsmøder),
- punkt 5, fordi der efter det oplyste ikke afholdes årsmøder,
- punkt 6 for så vidt angår direktionmøder, fordi der angiveligt ikke udarbejdes referater af direktionmøder,
- punkt 8, fordi der efter det oplyste ikke udarbejdes referat af repræsentantskabsmøder.

4.1. Undersøgelsen af Dansk Handel & Service

DHS er arbejdsgiver- og erhvervsorganisation for danske handels- og servicevirksomheder. DHS, der blev dannet den 1. juli 1993, har mere end 6.000 medlemmer og repræsenterer i samarbejde med ca. 35 brancheorganisationer knap 30.000 virksomheder.

Konkurrencestyrelsens undersøgelse af DHS har vist, at DHS i et vist, mindre omfang har orienteret sine medlemmer om adgangen til at overvælte dankortgebyret på kunderne. DHS har endvidere drøftet gebyret internt.

Tilkendegivelserne kan ses som en fortsættelse af de interesser DHS varetog i høringsfasen inden vedtagelsen af den nye betalingsmiddellov.

Vurdering efter konkurrencelovens § 6

Konkurrencelovens § 6 vedrører aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og samordnet praksis mellem virksomheder.

Der er tre forudsætninger, der skal opfyldes for at kunne anvende konkurrencelovens § 6. Der skal være tale om (i) erhvervsvirksomheder/en sammenslutning af virksomheder, der (ii) indgår en aftale/indgår en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder/udøver samordnet praksis, som (iii) har til formål eller følge at begrænse konkurrencen mærkbart.

Konkurrencestyrelsen finder umiddelbart, at DHS er omfattet af begrebet en sammenslutning af virksomheder i konkurrencelovens forstand.

Ud fra en naturlig sproglig forståelse af DHS' tilkendegivelser til og blandt medlemmerne, finder Konkurrencestyrelsen endvidere, at det er svært at forstå DHS' tilkendegivelser på en anden måde end, at DHS har tilsigtet at få medlemmerne til at overvælte dankortgebyret. DHS har efter Konkurrencestyrelsens opfattelse med andre ord tilsigtet at koordinere medlemmernes adfærd ved på horisontalt niveau at vejlede om pris/gebyrfastsættelsen.

En sådan adfærd fra DHS' side kan i givet fald være omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 2, nr. 1, der ifølge lovbemærkningerne også omfatter brancheforeningers udsendelse af horisontale vejledende priser.

Tilkendegivelserne er endvidere meddelt af bl.a. formanden for DHS, og opfylder således efter Konkurrencestyrelsens opfattelse kravet til, at vedtagelsen er truffet af et kompetent organ.

Konkurrencestyrelsen har ved vurderingen af sagen overvejet sagens særlige forløb, herunder navnlig det forhold, at DHS har været part i Dankort-forliget 2003.

Konkurrencestyrelsen finder imidlertid ikke, at den omstændighed, at DHS som interesseorganisation har været aktiv forud for vedtagelsen af betalingsmiddelovens § 14, der trådte i kraft den 1. januar 2005, bør indebære, at begrebet vedtagelse i konkurrencelovens forstand skal indsnævres i nærværende sag.

Det forhold, at DHS har været aktiv part i forhandlingerne om betalingsmiddeloven, berettiger således efter Konkurrencestyrelsens opfattelse ikke DHS til i videre omfang end ellers *efterfølgende* at koordinere medlemmernes adfærd.

DHS' adfærd kan som nævnt efter Konkurrencestyrelsens opfattelse være omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 2, nr. 1, om horisontale fastsatte vejledende priser.

Horisontalt fastsatte vejledende priser anses i praksis for at have til formål at begrænse konkurrencen, uanset om anbefalingen ikke konkret fører til en ensartet prisfastsættelse. Dette gælder også, hvor en brancheforening fastsætter en vejledende pris, som ikke er bindende for medlemmerne, og denne kun delvist følges. Begrundelsen herfor er, at der ved vejledende priser skabes prisgennemsigtighed, som er medvirkende til, at den enkelte aktør kan frigøre sig fra den usikkerhed, der er forbundet med at være til stede på et marked med ufordrejet konkurrence.

På det foreliggende grundlag konkluderer Konkurrencestyrelsen, at DHS' adfærd kan være omfattet af forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3. DHS' adfærd har efter Konkurrencestyrelsens opfattelse antageligt haft til formål, at medlemmerne påvirkes til at etablere en samordnet prisadfærd vedrørende dankortgebyret, som kan have begrænset konkurrencen mærkbart.

Konkurrencestyrelsen har på den baggrund samlet besluttet at forelægge spørgsmålet om DHS' adfærd vedrørende dankortgebyret for Konkurrencerådet efter sædvanlig procedure i henhold til konkurrenceloven. DHS vil dermed blive givet adgang til kontradiktion.

Konkurrencestyrelsen finder det endelig betænkeligt, at DHS tilsyneladende har udsendt en mærkat til påklæbning på betalingskortterminalerne med teksten dankortgebyr 50 øre til brug for medlemmernes skiltning. Selv om mærkaten kan være nyttig for de medlemmer, som ønsker at overvælte det fulde gebyr, giver mærkaten medlemmerne incitament til at opkræve netop dette beløb. Mærkaten kan således være med til at låse gebyret fast på 50 øre.

Konkurrencestyrelsen har på denne baggrund besluttet at forelægge spørgsmålet om lovligheden af DHS' mærkat for Konkurrencerådet efter sædvanlig procedure i henhold til konkurrenceloven. Formålet hermed er, at konkurrencemyndighederne skal træffe afgørelse om, hvorvidt der er sket noget ulovligt. DHS vil dermed blive givet adgang til kontradiktion.

4.2 Dansk Samvirkende Købmænd (DSK)

DSK er brancheorganisation for mere end 1.300 købmænd organiseret i og uden for kæder. DSK' medlemmer har tilsammen en markedsandel på ca. 1/3 af dagligvaresalget i Danmark.

Konkurrencestyrelsens undersøgelse har vist, at DSK har anbefalet sine medlemmer at overvælte Dankortgebyret på kunderne. Anbefalingerne kan ses som en fortsættelse af de interesser, som DSK varetog i høringsfasen inden vedtagelsen af den nye betalingsmiddelov.

Vurdering efter konkurrencelovens § 6

Der er som nævnt ved behandlingen af DHS' adfærd ovenfor tre forudsætninger, der skal opfyldes for at kunne anvende konkurrencelovens § 6. Der skal være tale om (i) erhvervsvirksomheder, der (ii) indgår en aftale/indgår en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomhe-

der/udøver samordnet praksis, som (iii) har til formål eller følge at begrænse konkurrencen mærkbart.

Konkurrencestyrelsen finder umiddelbart, at DSK er omfattet af begrebet en sammenslutning af virksomheder i konkurrencelovens forstand.

Det er endvidere Konkurrencestyrelsens opfattelse, at DSK' tilkendegivelser i skrivelser, nyhedsbreve og årsberetning til medlemmerne kan udgøre en vedtagelse i konkurrencelovens forstand.

Ud fra en naturlig sproglig forståelse finder Konkurrencestyrelsen, at heller ikke DSK' tilkendegivelser til medlemmerne kan forstås på anden måde end en direkte og aktuel opfordring til at opkræve det maksimale gebyr på 50 øre af kunderne. DSK har efter Konkurrencestyrelsens umiddelbare opfattelse med andre ord tilsigtet at koordinere medlemmernes adfærd ved at vejlede om pris/gebyrfastsættelsen.

En sådan adfærd fra DSK' side kan i givet fald være omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 2, nr. 1, der ifølge lovbemærkningerne også omfatter brancheforeningers udsendelse af vejledende priser.

Tilkendegivelserne fremstår endvidere efter Konkurrencestyrelsens opfattelse som fremsagt af et kompetent organ under DSK.

Horisontalt fastsatte vejledende priser antages som tidligere nævnt for at have til formål at begrænse konkurrencen, uanset om anbefalingen ikke konkret fører til en ensartet prisfastsættelse. Dette gælder også, hvor en brancheforening fastsætter en vejledende pris, som ikke er bindende for medlemmerne, og denne kun delvist følges.

På det foreliggende grundlag vurderer Konkurrencestyrelsen, at DSKs adfærd kan være omfattet af forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3. DSKs adfærd har antageligt haft direkte til formål og følge, at medlemmerne påvirkes til at etablere en samordnet prisadfærd vedrørende dankortgebyret, som kan have begrænset konkurrencen.

Konkurrencestyrelsen har på den baggrund besluttet at forelægge spørgsmålet om DSK' adfærd vedrørende dankortgebyret for Konkurrencerådet efter sædvanlig procedure i henhold til konkurrenceloven. Formålet hermed er, at konkurrencemyndighederne skal træffe afgørelse om, hvorvidt der er sket noget ulovligt. DSK vil dermed blive givet adgang til kontradiktion.

Konkurrencestyrelsen finder det endelig betænkeligt, at også DSK tilsyneladende har udsendt en mærkat til påklæbning på betalingskortterminalerne med teksten dankortgebyr 50 øre til brug for medlemmernes skiltning.

Konkurrencestyrelsen har derfor besluttet også at forelægge dette spørgsmål for Konkurrencerådet efter sædvanlig procedure i henhold til konkurrenceloven. DSK vil dermed blive givet adgang til kontradiktion.

4.3 Dansk Organisation af Detailkæder (DOD)

DOD er en forening af detailkæder, hvis primære formål er at fungere som netværk og koordinere holdninger i principielle spørgsmål af betydning for detailhandlen. DODs medlemmer er Dansk Supermarked Gruppen, Bauhaus Danmark A/S, H&M A/S, Ikea, S. Salling, Silvan-Kæden A/S, Synoptik Danmark A/S, TOP-TOY A/S og Tæppeland-Jensen Tæpper A/S.

Konkurrencestyrelsens undersøgelse af DOD har vist, at DOD kun i begrænset omfang har drøftet spørgsmålet om overvæltning.

Samlet finder Konkurrencestyrelsen ikke, at det i tilstrækkeligt omfang er godtgjort, at der har foreligget vedtagelser inden for DOD, som direkte har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen, jf. konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

Konkurrencestyrelsen har på den baggrund besluttet ikke at foretage sig yderligere i forhold til DOD adfærd.

5. Bankernes gebyrfastsættelse

Pengeinstitutterne står for indløsningen af Dankort i den fysiske handel, mens PBS er indløser af Dankort i den ikke-fysiske handel, dvs. brug af Dankort på Internettet mv. Der er i dag 165 pengeinstitutter i Danmark.

Dankort A/S ejer og administrerer rettighederne til Dankortet. Det kræver licens fra Dankort A/S at kunne udstede og indløse Dankort. Samme licens giver ret til såvel at udstede som at indløse Dankort. Dankort A/S har i dag givet 150 pengeinstitutter licens til at udstede og indløse Dankort. Det er ikke alle pengeinstitutter, der udnytter licensen fuldt ud, dvs. er både udsteder og indløser af Dankort. Enkelte pengeinstitutter har valgt alene at udstede Dankort.

Det er således pengeinstitutterne, der indgår indløsningsaftaler med de enkelte betalingsmodtagere, dvs. forretninger og andre virksomheder, der ønsker at kunne tage mod Dankort. Det er op til pengeinstituttet og betalingsmodtager indbyrdes at aftale vilkårene for indløsningsaftalen, herunder hvilket gebyr og eventuelle rabatter mv., der ydes den enkelte betalingsmodtager.

I forbindelse med at pengeinstitutterne den 1. januar 2005 fik lov til at opkræve op til 50 øre i gebyr pr. transaktion af betalingsmodtager, når bruger benytter et Dankort med chip, blev der fra detailhandlens side rejst kritik af pengeinstitutterne. Ifølge detailhandlen er det nærmest umuligt at forhandle sig til lavere gebyr end 50 øre pr. transaktion, eller til andre former for rabat i forbindelse med indgåelse af indløsningsaftaler.

For at undersøge denne påstand har Konkurrencestyrelsen rettet henvendelse til 32 pengeinstitutter, (de 20 største pengeinstitutter og 12 tilfældigt udvalgte mindre pengeinstitutter) og indhentet følgende oplysninger:

1. Størrelsen af det opkrævede dankortgebyr?
2. I hvilket omfang pengeinstituttet giver rabat på Dankortgebyret til særlige betalingsmodtagere?

3. I hvilket omfang pengeinstituttet giver rabat til betalingsmodtagere på andre finansielle ydelser?

De udvalgte pengeinstitutter havde i 2003 over 97 pct. af alle indløsningsaftaler. Deres besvarelse må således antages at give et dækkende billede af pengeinstitutternes adfærd ved opkrævning af gebyr samt rabatgivning mv. i forbindelse med indløsningen af Dankort.

I forbindelse med den tidligere nævnte spørgeskemaundersøgelse, som GfK har foretaget for Konkurrencestyrelsen blandt et udvalg af virksomheder, der har indgået aftale om at indløse Dankort, blev virksomhederne spurgt om følgende:

- Hvor stort er det Dankort gebyr, der opkræves af pengeinstituttet?
- Har Deres virksomhed fået rabat på andre bankydelser?
- Har Deres virksomhed forsøgt at forhandle med pengeinstituttet i forbindelse med indførslen af dankortgebyret?

5.1 Pengeinstitutternes oplysninger

5 pengeinstitutter har ikke svaret på styrelsens henvendelse, og 3 af pengeinstitutterne har oplyst, at de ikke indløser Dankort.

Hovedparten af pengeinstitutterne har oplyst, at de opkræver det maksimale gebyr på 50 øre pr. transaktion. Pengeinstitutterne kan ikke opkræve gebyr af de første 5.000 dankorttransaktioner om året, medmindre virksomheden er en del af en kapitalkæde. Flere pengeinstitutter har oplyst, at en væsentlig del af deres indløsningsaftaler vedrører betalingsmodtagere, der har færre end 5.000 transaktioner om året.

Generelt oplyste pengeinstitutterne, at de ikke yder nogen former for rabat, hverken på gebyret eller på andre bankydelser i forbindelse med indløsningsaftalerne. Et enkelt pengeinstitut har oplyst, at de giver rabat til 12 forretninger, der er en del af en større koncern. Disse forretninger er karakteriseret ved at have få, men værdimæssigt store transaktioner. Forretningerne opkræver ikke gebyr af deres kunder, når de benytter Dankort. Ét pengeinstitut oplyser, at de kun har én indløsningsaftale, hvorfor de af administrative årsager har valgt ikke at opkræve gebyr fra denne betalingsmodtager.

5. 2. Oplysninger fra forretningerne

Forretningerne oplysninger tyder på, at ca. 1 pct. af de godt. 80.000 forretninger, der tager imod Dankort, betalte mindre end 50 øre i gebyr i januar-februar 2005. En forholdsvis stor andel på ca. 17 pct. af virksomhederne har oplyst, at de ikke ved, hvor stort et gebyr pengeinstituttet opkræver, jf. tabel 5.

Tabel 5. Forretningerne oplysninger om bankernes gebyropkrævning. Pct.

Antal transaktioner pr. år	Gebyrstørrelse			Ubesvaret	I alt
	50 øre	Andet	Ved ikke		
1-4.999	31	1	18	50	100
5.000-14.999	55	2	19	24	100
15.000 og derover	75	2	11	13	100
Total	38	1	17	43	100
Dagligvarehandel	67	1	15	17	100
Convenience	78	3	14	5	100
Beklædning	43	0	23	34	100
Øvrig detailhandel	38	0	18	44	100
Spisesteder	33	0	19	48	100
Service- og liberale erhverv	31	1	15	53	100
Andet	31	1	18	50	100

Knap 90 pct. af virksomhederne oplyser, at deres pengeinstitut ikke yder nogen form for rabat på hverken gebyr eller andre bankydelse. 3 pct. oplyser, at der gives rabat, mens 9 pct. ikke ved, om der ydes rabat.

Det må konstateres, at virksomhederne generelt ikke har søgt at forhandle om gebyret, jf. tabel 6. Det er typisk de store detail- og conveniencevirksomheder, der har forsøgt at forhandle.

Tabel 6. Har virksomhederne forsøgt at forhandle med pengeinstitutterne?

	Ja	Nej	Ved ikke	Total
Total	10	83	7	100
1-4.999	5	90	5	100
5.000-14.999	13	71	16	100
15.000 og derover	49	39	12	100
Dagligvarehandel	54	42	4	100
Convenience	44	53	3	100
Beklædning	10	79	11	100
Øvrig detailhandel	6	88	6	100
Spisesteder	5	89	6	100
Service- og liberale erhverv	5	90	5	100
Andet	4	81	15	100

Undersøgelsen viser i øvrigt, at 60 pct. af forretningerne ikke vil skifte pengeinstitut, hvis et andet pengeinstitut tilbyder gebyrfrihed, hvorimod 26 pct. af forretningerne gerne vil skifte, jf. tabel 7.

Tabel 7. Ville virksomheden skifte pengeinstituttet, hvis.....

	Ja	Nej	Ved ikke	Total
Total	26	60	14	100
1-4.999	24	66	10	100
5.000-14.999	28	49	23	100
15.000 og derover	34	35	30	100
Dagligvarehandel	30	36	34	100
Convenience	48	40	12	100
Beklædning	30	52	18	100
Øvrig detailhandel	28	64	8	100
Spisesteder	36	48	16	100
Service- og liberale erhverv	21	67	12	100
Andet	12	73	15	100

5. 3. Konklusion

Det kan samlet konkluderes, at pengeinstitutterne i høj grad opkræver det maksimale gebyr af forretningerne, når kunderne betaler med Dankort med chip. Pengeinstitutterne giver kun i ganske få tilfælde rabat på gebyret. Der gives heller ikke rabat på andre bankydelse i forbindelse med aftale om indløsning af Dankort.

Undersøgelsen blandt virksomheder, der tager mod Dankort bekræfter denne konklusion. Dertil kommer, at virksomhederne ikke i særlig stor udstrækning har forsøgt at forhandle sig til lavere gebyrer eller andre rabatter hos pengeinstitutterne. Dette skyldes muligvis, at forretningerne har mulighed for at overvælge gebyret på forbrugeren.

6. Bankernes adfærd ifm. dankortgebyret

Den store ensartethed i gebyrfastsættelsen gør det relevant at undersøge, om pengeinstitutterne har koordineret gebyrfastsættelsen.

6.1 Undersøgelse af pengeinstitutterne

Konkurrencestyrelsen har ved undersøgelsen af pengeinstitutternes adfærd rettet henvendelse til Finansrådet og anmodet om følgende oplysninger:

1. Al skriftlig dokumentation siden 2002, inkl. e-mails, mellem Finansrådet og dets medlemmer om dankortgebyret.
2. Finansrådets årsberetninger 2002-2004.
3. Referat af ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger 2002-2005.
4. Referat af årsmøder 2002-2004.
5. Referat af bestyrelses- og direktionmøder 2002-2005.
6. Referat af møder i betalingsformidlingsudvalget 2002-2005.
7. Referat af møder i infrastrukturudvalget 2002-2005.

8. Referat af evt. møder i eksterne udvalg om Dankortet 2002-2005.
9. Mødereferater fra Dankortudvalget og bestyrelsesreferater fra Dankort A/S 2002-2005.
10. Bestyrelsesreferater fra PBS A/S 2002-2005.

Finansrådet har efterkommet Konkurrencestyrelsens anmodning, idet Konkurrencestyrelsen dog ikke har modtaget oplysninger under:

- punkt 3, fordi der under generalforsamlingerne efter det oplyste ikke er behandlet enkeltssager,
- punkt 4, fordi der efter det oplyste ikke udarbejdes egentlige referater fra årsmøderne. Konkurrencestyrelsen har i stedet modtaget referat af bestyrelsens mundtlige beretning,
- punkt 5 for så vidt angår direktionsmøder, fordi der efter det oplyste ikke afholdes direktionsmøder. Finansrådet afholder i stedet ledergruppemøder, hvor Dankortet ikke er behandlet,
- punkt 6, fordi der efter det oplyste ikke siden 21. september 2001 er afholdt møder i betalingsformidlingsudvalget,
- punkt 8, fordi materialet er medtaget under punkt 1.

Konkurrencestyrelsen har endvidere ikke modtaget dokumenter vedrørende Finansrådets interne overvejelser om spørgsmålet om bevarelsen/ophævelsen af betalingsmiddelovens § 14.

Konkurrencestyrelsens undersøgelse af pengeinstitutternes adfærd har ikke vist tegn på, at disse ulovligt har aftalt, at der skal opkræves det samme gebyr over for detailhandlen. Undersøgelsen har endvidere ikke vist tegn på, at pengeinstitutterne har samordnet deres praksis i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 3.

Der er ikke tegn på forhold, der indikerer, at pengeinstitutterne har koordineret deres adfærd i konkurrencelovens forstand. Det forhold, at langt hovedparten af pengeinstitutterne opkræver det samme gebyr på 50 øre, kan muligvis henføres til, at pengeinstitutternes omkostninger pr. dankorttransaktion overstiger 50 øre.

Endvidere må det antages, at den omstændighed, at forretningerne har haft adgang til at overvælte dankortgebyret, har mindsket forretningernes incitament til at forhandle om gebyret. Dette har styrket pengeinstitutternes forhandlingsposition over for forretningerne.

6.2 Undersøgelse af PBS A/S

Konkurrencestyrelsen har også undersøgt den rolle PBS A/S - pengeinstitutternes selskab for kortinfrastruktur - har i gebyrfastsættelsen.

Konkurrencestyrelsen finder, at den såkaldte BasisPakke fra PBS til pengeinstitutterne kan være med til at låse gebyret over for detailhandlen på 50 øre.

PBS' BasisPakke, som Konkurrencestyrelsen har modtaget kopi af fra PBS A/S, indeholder en vejledning til pengeinstitutterne vedrørende tekniske forhold. Som en del af vejledningen indeholder BasisPakken imidlertid en standardopsætning mellem pengeinstitutterne og detailhandlen vedrørende indløsning. I denne standardopsætning er transaktionsgebyret på forhånd fastsat til

50 øre. Transaktionsgebyret kan dog ændres af pengeinstitutterne, inden opsætningen eventuelt benyttes over for forretningerne.

Selv om pengeinstitutterne efterfølgende kan tilrette PBS' standardindløsningsopsætning individuelt i forhold til hver detailhandler, indebærer BasisPakken, at pengeinstitutterne skal gøre noget aktivt for at kræve et andet gebyr end 50 øre af detailhandlen.

Konkurrencestyrelsen vurderer umiddelbart, at gebyreksemplet på 50 øre kan opfattes som en vejledende sats. Standardopsætningen kan hermed indirekte føre til, at der sker en ulovlig, horisontal koordinering i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, når BasisPakken anvendes af pengeinstitutterne.

Konkurrencestyrelsen har på denne baggrund samlet besluttet at forelægge spørgsmålet om lovligheden af BasisPakken for Konkurrencerådet efter sædvanlig procedure i henhold til konkurrenceloven. Formålet med henlæggelsen er, at konkurrencemyndighederne skal træffe afgørelse om sagen. PBS A/S vil dermed blive givet adgang til kontradiktion.

7. Dankortgebyr hos de forretninger, der ikke betaler gebyr til banken

Som det fremgår af afsnit 3 har ca. 65.000 virksomheder, der har indgået aftale om at modtage Dankort, under 5.000 dankorttransaktioner om året. Disse virksomheder kommer ikke til at betale noget gebyr til pengeinstitutterne for deres Dankorttransaktioner, med mindre der er tale om kapitalkæder.

Disse forretninger udgør knap 80 pct. af alle de forretninger, der i 2004 havde elektroniske transaktioner, men samlet havde disse forretninger kun 13 pct. af transaktionsantallet i 2004. I gennemsnit havde disse forretninger 1.125 transaktioner i 2004. Det svarer til, at 73 mio. transaktioner er gebyrfrie, eller at disse virksomheder sparer ca. 34 mio. kr. i gebyr. Der er korrigeret for, at 5 pct. af virksomhederne er kapitalkæder.

Disse forretninger har, uanset at de ikke opkræves gebyr for dankorttransaktioner, ret til at opkræve et gebyr af de kunder, der betaler med Dankort. Dette forhold var en del af Dankortforliget, som parterne enedes om forud for vedtagelsen af lovændringen i juni 2003.

Konkurrencestyrelsen har bedt analyseinstituttet GfK undersøge, i hvor stort omfang de forretninger, der har under 5.000 transaktioner om året, har valgt at gøre brug af retten til at kræve et gebyr på maksimalt 50 øre pr. dankorttransaktion.

93 pct. af disse forretninger har oplyst, at de ikke opkræver noget gebyr af deres kunder for Dankort, mens 7 pct. har oplyst, at de opkræver gebyr, jf. tabel 8.

Tabel 8. Forretninger, der har under 5.000 transaktioner om året

Brancher	Opkræver gebyr af forbrugerne % af forretningerne	
	Ja	Nej
Total	7	93
Dagligvarehandel	33	67
Convenience	57	43
Beklædning	12	88
Øvrig detailhandel	3	97
Spisesteder	12	88
Service- og liberale erhverv	3	97
Andet	6	94

Det betyder, at mindre end 0,5 pct. af de gebyrer, forbrugerne betaler, betales til forretninger, der ikke betaler gebyr til pengeinstitutterne.

Det er især forretninger inden for dagligvarehandlen og convenience, der opkræver gebyr.

Hovedparten af forretningerne er selvstændige forretninger, der ikke falder ind under kapitalkædedefinitionen. De forretninger, der er kapitalkæder, er typisk convenienceforretninger, jf. tabel 9.

Tabel 9. Virksomhederne opdelt efter tilhørsforhold til frivillige kæder, kapitalkæder og selvstændige.

Brancher	Frivillig kæde	Kapital-kæde	Selvstændig	Andet ¹⁾	I Alt
Total	19	5	75	1	100
Dagligvarehandel	33	-	67		100
Convenience	-	43	57		100
Beklædning	15	8	75	2	100
Øvrig detailhandel	28	3	68	1	100
Spisesteder	4	6	90	0	100
Service- og liberale erhverv	18	3	78	1	100
Andet	20	7	71	2	100

1) ved ikke, nægtet og ubesvaret

72 pct. af forretningerne har oplyst, at de selv træffer beslutning om opkrævning af gebyr.

Der er generelt tale om forretninger med en lille omsætning. For forretningerne i dagligvarehandlen og convenience ligger omsætningen dog fra 1 mio. kr. til 20 mio. kroner, mens omsætningen for forretningerne i de øvrige brancher typisk ligger under på 5 mio. kr.

De forretninger, der opkræver gebyr, skifter for langt hovedpartens vedkommende med, at de opkræver gebyr.

8. Bankernes omkostninger ved dankortsystemet

Betalingsmiddelovens bestemmelse om, at dankortgebyret højst må udgøre 50 øre pr. transaktion blev fastsat ud fra tre kriterier. Dels skal gebyret dække de ekstraomkostninger PBS A/S, Dankort A/S og pengeinstitutterne havde til at udvikle det nye chipkort. Dels er de 50 øre pr. transaktion noget lavere end det beløb, der betales i andre lande. Endelig var det et kriterium, at indtægterne fra dankortgebyret skulle være væsentlig lavere end PBS A/S', Dankort A/S' og pengeinstitutternes omkostninger til driften af dankortsystemet.

Konkurrencestyrelsen har i nærværende rapport undersøgt det sidste kriterium ved at indhente oplysninger om PBS A/S', Dankort A/S' og pengeinstitutternes omkostninger ved dankortsystemet.

Forretningernes omkostninger til drift af dankortsystemet er ikke belyst udover forretningernes forhold i forbindelse med gebyret på 50 øre, jf. afsnit 3-7. Det skyldes primært, at forretningernes omkostninger ved dankortsystemet ikke har haft betydning for lovgivers fastsættelse af udstedergebyret på 50 øre pr. transaktion.

Pengeinstitutternes omkostninger ved driften af dankortsystemet kan efter Konkurrencestyrelsens opfattelse samlet opgøres til knap 600 mio. kr., jf. tabel 10.

Tabel 10. Pengeinstitutterne omkostninger ved driften af dankortsystemet

Mio. kr.	2004	Skøn 2005
Dankort A/S	33	67
PBS	295	250
Pengeinstitutterne	329	265
Dankortsystem i alt	657	582

Kilde: Egne beregninger

Konkurrencestyrelsens skøn er noget lavere end de ca. 770 mio. kr., som branchen tidligere har oplyst, at dankortsystemet koster. Beløbet er endvidere lavere end de ca. 715 mio. kr., som Finansrådet har skønnet omkostningerne til.

På den anden side er de samlede omkostninger ved dankortsystemet væsentligt højere end de anslåede indtægter på ca. 180 mio. kr. ved at kunne opkræve et gebyr på 50 øre af forretningerne, som var en væsentlig forudsætning for Folketinget ved fastsættelsen af dankortgebyret.

På den baggrund må det konkluderes, at selv om omkostningerne ved dankortsystemet er noget lavere end tidligere antaget af både PBS A/S og Finansrådet, er omkostningerne fortsat væsentlig højere end indtægterne fra dankort-gebyret. Kriteriet bag betalingsmiddeloven, hvorefter indtægterne fra dankortgebyret skulle være væsentlig lavere end omkostningerne ved driften af dankortsystemet, er således efter styrelsens opfattelse fortsat opfyldt.

8.1 Tidligere undersøgelser af omkostningerne

Konkurrencestyrelsen undersøgte i 2003 omkostningerne ved dankortsystemet. Konkurrencestyrelsen fandt dengang, at de samlede omkostninger til systemet kunne opgøres til ca. 660 mio. kr., jf. tabel 11.

Tabel 11. Opgørelse af omkostningerne ved dankortsystemet 2003

Mio. kr.	2003	I fremtiden
Kortudstedelse	29	77
Kortadministration	61	61
Kort i alt	90	138
Afskrivninger på udvikling af chip og øvrig PBS-drift	200	250
PBS i alt	200	250
Svindel og andre omkostninger i pengeinstitutterne	290	270
Pengeinstitutterne i alt	290	270
Dankortsystem i alt	580	658

Kilde: Konkurrencestyrelsen

Finansrådet fandt i forbindelse med Konkurrencestyrelsens opgørelse over de samlede omkostninger, at styrelsens omkostningsopgørelse burde korrigeres med 57 mio. kr. til i alt 715 mio. kr. Finansrådet henviste bl.a. til, at udgifterne til kortudstedelse samt reduktionen i omkostningerne i forbindelse med svindel var fastsat forkert af Konkurrencestyrelsen.

I 2004 fremsendte Dankort A/S endvidere en ekstrapolation af udsteder-omkostningerne vedrørende Dankortet. I denne opgørelse, der byggede på oplysninger fra Dankort A/S, PBS A/S og pengeinstitutterne, blev de samlede omkostninger til dankortsystemet opgjort til 767 mio. kr.

Konkurrencestyrelsen har taget udgangspunkt i disse tidligere undersøgelser ved nærværende undersøgelse af omkostningerne ved dankortsystemet.

8.2 PBS A/S' samlede omkostninger ved dankortsystemet

PBS A/S har til formål at udvikle, sælge og driftsafvikle systemer og services på markedet for betalingskort og betalingsformidling samt at være underleverandør på pengeinstitutternes fælles infrastruktur. PBS A/S varetager i den forbindelse bl.a. driften af dankortsystemet.

Konkurrencestyrelsen har ved undersøgelsen af PBS A/S' samlede omkostninger og indtægter anmodet om følgende oplysninger:

1. PBS A/S' samlede driftsomkostninger og indtægter - for hvert af de seneste 3 regnskabsår - i forbindelse med selskabets infrastrukturvirksomhed vedrørende Dankortet.
2. PBS A/S' budgetterede driftsomkostninger og indtægter for regnskabsåret 2004-2005 i forbindelse med selskabets infrastrukturvirksomhed vedrørende Dankortet.
3. PBS A/S' samlede driftsomkostninger og indtægter - for hvert af de seneste 3 regnskabsår - i forbindelse med selskabets processingvirksomhed vedrørende Dankortet.

4. PBS A/S' budgetterede driftsomkostninger og indtægter for regnskabsåret 2004-2005 i forbindelse med selskabets processingvirksomhed vedrørende Dankortet.
5. PBS A/S' evt. driftsomkostninger og indtægter - for hvert af de seneste 3 regnskabsår - i forbindelse med indløsningsvirksomhed vedrørende Dankortet.
6. PBS A/S' evt. budgetterede driftsomkostninger og indtægter for 2004-2005 i forbindelse med indløsningsvirksomhed vedrørende Dankortet.
7. PBS A/S' samlede driftsomkostninger og indtægter - for hvert af de seneste 3 regnskabsår - i forbindelse med selskabets indsamlingsvirksomhed vedrørende Dankortet.
8. PBS A/S' budgetterede driftsomkostninger og indtægter for regnskabsåret 2004-2005 i forbindelse med selskabets indsamlingsvirksomhed vedrørende Dankortet.
9. PBS A/S' samlede faste regnskabsmæssige omkostninger for hvert af de seneste 3 regnskabsår fordelt på PBS A/S' forretningsområder.
10. PBS A/S' samlede regnskabsmæssige indtægter for hvert af de seneste 3 regnskabsår fordelt på PBS A/S' forretningsområder.
11. PBS A/S' seneste prisliste vedrørende Dankortet.

PBS A/S har efterkommet Konkurrencestyrelsens anmodning. Det har dog angiveligt ikke været muligt for PBS A/S at foretage en opdeling af indtægter og omkostninger fordelt på infrastruktur-, processing-, indløsnings- samt indsamlingsvirksomhed. PBS A/S har i stedet opdelt fordelingen på forretningsområderne på samme måde som i selskabets regnskab.

PBS A/S har opgjort selskabets indtægter og omkostninger generelt samt for dankortsystemet alene, dvs. fraregnet selskabets omkostninger til betalingsformidling og IT-service. PBS A/S oplysninger vedrørende dankortsystemet er således en delmængde af den samlede opgørelse over omkostninger og indtægter.

På baggrund af de indhentede oplysninger har Konkurrencestyrelsen opgjort PBS A/S' samlede omkostninger ved driften af dankortsystemet til 250 mio. kr., jf. tabel 12.

Tabel 12: PBS A/S' indtægter og omkostninger

Mio. kr.	2004	Forventet 2005
Indtægter	315	260
Omkostninger:		
- Produktion og udvikling	174	181
- Administration	41	42
- Transmissionsafgift	61	0
- Andet	20	27
Samlede omkostninger	295	250

Kilde: PBS

PBS A/S' samlede oplysninger om indtægter, renter og valuta, resultat før skat, skat, resultat efter skat, afskrivninger samt aktivering af projekter svarer til selskabets regnskab.

Både for opgørelsen over den samlede økonomi og for delmængden vedrørende dankortsystemet har PBS A/S fordelt omkostningerne på arter efter en funktionsmodel. I selskabets

interne opgørelse har PBS A/S endvidere skelnet mellem de direkte omkostninger, der knytter sig til de enkelte forretningsområder, og selskabets fællesomkostninger.

Posten ”produktion og udvikling”, jf. tabel 12, er sammenfattet af omkostninger til edb-drift, systemudvikling og systemvedligeholdelse, salg, service, information og markedsføring. De aktiver, der indgår ved produktion af ydelserne, udgøres primært af edb-udstyr i form af cpu’ere, servere, diske m.v.

PBS A/S har oplyst, at der ved fordelingen af løn- og personaleomkostninger på posten ”produktion og udvikling” er anvendt medarbejdernes tidsregistrering på selskabets forskellige aktiviteter. Edb-drift er endvidere allokert til forretningsområderne på baggrund af belastningsmålinger på edb-udstyr, mens de andre omkostninger kan henføres direkte på de enkelte forretningsområder.

Posten ”administration” dækker over administrative funktioner som direktion, direktionssekretariat, kommunikation, jura, økonomi, personale, domicil, administrative systemer og systemrevision. Posten er fordelt efter forretningsområdernes løn- og personaleomkostninger, træk på edb-drift, tab og misbrug samt markedsføring.

Posten ”transmissionsafgift” er uden betydning fra 2005, hvor afgiften falder bort. Posten ”andet” omfatter bl.a. distribution, materialer, datafangst og afskrivninger.

Samlet set vurderes det, at PBS på tilfredsstillende vis har redegjort både for de direkte omkostninger ved driften af dankortsystemet samt fordelingen af fællesomkostninger.

Konkurrencestyrelsen konkluderer endvidere, at PBS A/S’ omkostninger til driften af dankortsystemet svarer til styrelsens tidligere opgørelser over selskabets dankortomkostninger.

8.3 Dankort A/S’ samlede omkostninger ved dankortsystemet

Dankort A/S blev stiftet i 2001 ved en udspaltning af opgaver og aktiver fra PBS Holding A/S. Dankort A/S ejer og administrerer rettighederne til Dankortet og har til formål at fremme udviklingen og anvendelsen af Dankortet.

Dankort A/S varetager således bl.a. udstedelse og administration af regler, herunder tildeling af licens til udstedelse og indløsning af Dankort, myndighedskontakt og udvikling af rammerne for Dankortet. Dankort A/S varetager endvidere kortsikkerheden, hvorimod selskabet hverken udsteder kort eller indløser betalinger.

Konkurrencestyrelsen har ved undersøgelsen af Dankort A/S’ samlede omkostninger og indtægter anmodet om følgende oplysninger:

1. Dankort A/S’ samlede driftsomkostninger og indtægter - for hvert af de seneste 3 regnskabsår - i forbindelse med selskabets udstedelse og administration af regler om Dankortet, herunder tildeling af licens til udstedelse og indløsning af Dankort.

2. Dankort A/S' samlede driftsomkostninger og evt. indtægter - for hvert af de seneste 3 regnskabsår - i forbindelse med selskabets varetagelse af myndighedskontakt og udvikling af rammerne for Dankortet.
3. Dankort A/S' samlede driftsomkostninger og evt. indtægter - for hvert af de seneste 3 regnskabsår - i forbindelse med selskabets varetagelse af sikkerheden ved Dankort.
4. Dankort A/S' samlede driftsomkostninger og evt. indtægter i forbindelse med indførelsen af de nye chipbaserede Dankort.
5. Dankort A/S' samlede driftsomkostninger og evt. indtægter i forbindelse med evt. markedsføring af Dankortet.
6. Dankort A/S' budgetterede driftsomkostninger og evt. indtægter som specificeret under pkt. 1-5 for 2005.

Dankort A/S har efterkommet Konkurrencestyrelsens anmodning. På baggrund af de indhentede oplysninger kan driften af dankortsystemet skønnes til knap 70 mio. kr., jf. tabel 13.

Tabel 13. Dankort A/S' indtægter og omkostninger

Mio. kr.	2004	Forventet 2005
Indtægter	36	70
Omkostninger:		
- Produktion	27	58
- Administration	4	5
- Andet	3	5
Samlede omkostninger	33	67

Kilde: Dankort A/S

Samtlige Dankort A/S' aktiviteter vedrører Dankortet, og det har derfor ikke været nødvendigt for Dankort A/S at fordele omkostningerne på forskellige aktivitetsområder. Den overvejende del af selskabets omkostninger vedrører afskrivninger af rettighederne til Dankortet, tab på falske Dankort samt betalinger til Forbrugerombudsmanden og Konkurrencestyrelsen for administrationen af betalingsmiddeloven.

Dankort A/S' indtægter består af licensafgifter fra pengeinstitutterne med dankort-licens. Disse indtægter, der afspejler en del af pengeinstitutternes dankort-omkostninger, er ikke modregnet i Dankort A/S' samlede omkostninger. Dette skyldes, at licensafgifterne heller ikke er medtaget i pengeinstitutternes samlede omkostninger. Dankort A/S' priser er i øvrigt anmeldt til Konkurrencestyrelsen.

Konkurrencestyrelsen konkluderer, at Dankort A/S' omkostninger til driften af dankortsystemet i 2005 udgør i alt ca. 67 mio. kr., dvs. ca. 71 mio. kr. mindre end tidligere antaget af Konkurrencestyrelsen. Dette skyldes dog primært en anden fordeling af udgifterne mellem Dankort A/S og pengeinstitutterne end tidligere.

8.4 Pengeinstitutternes omkostninger ved dankortsystemet

Konkurrencestyrelsen har indhentet oplysninger fra de 20 største pengeinstitutter om omkostningerne til drift af dankortsystemet. Konkurrencestyrelsen har endvidere rettet henvendelse til yderligere 12 tilfældigt udvalgte pengeinstitutter blandt de 100 største pengeinstitutter.

Konkurrencestyrelsen har af forskellige årsager, herunder at visse af pengeinstitutterne ikke har dankortaktiviteter, modtaget svar fra 22 pengeinstitutter. Konkurrencestyrelsens undersøgelse har hermed omfattet omkostningerne til ca. 97 pct. af pengeinstitutternes indløsningsaftaler.

For at få et mål for pengeinstitutternes samlede omkostninger i forbindelse med dankortsystemet, har Konkurrencestyrelsen lagt til grund, at de 22 pengeinstitutters gennemsnitlige omkostninger pr. indløser-transaktion er repræsentative for de resterende pengeinstitutters omkostninger. Konkurrencestyrelsen har således lagt til grund, at de resterende pengeinstitutter har samme omkostningsstruktur pr. indløser-transaktion, som de undersøgte. De samlede omkostninger i perioden 2002-2004 er herefter beregnet ved at skalere omkostningerne op.

Pengeinstitutternes forventede omkostninger i 2005 udgør et skøn, som Konkurrencestyrelsen har foretaget på basis af en fremskrivning af de samlede omkostninger i 2004.

Ved undersøgelsen af pengeinstitutternes omkostninger og indtægter har der været tilfælde, hvor det ikke har været muligt at få data for hele perioden 2002-2004. I disse tilfælde, hvor der eksempelvis kun foreligger tal for et enkelt år, har Konkurrencestyrelsen igen fremskrevet/tilbageskrevet tallene fra pengeinstitutterne efter den gennemsnitlige inflationsrate. Konkurrencestyrelsen har hermed kunne få et tilfredsstillende skøn over hele perioden.

Konkurrencestyrelsen har i forbindelse med undersøgelsen anmodet de udvalgte pengeinstitutter om at oplyse følgende om omkostningerne ved driften af dankortsystemet for årene 2002-2004:

1. Pengeinstituttets samlede lønomkostninger vedrørende driften af dankortsystemet.
2. Pengeinstituttets samlede omkostninger til administration af driften af dankortsystemet (husleje, edb, vand, el, varme etc.).
3. Pengeinstituttets samlede omkostninger til maskindrift vedrørende driften af dankortsystemet.
4. Pengeinstituttets samlede afskrivninger (men ikke henlæggelser eller afdrag på lån) vedrørende driften af dankortsystemet.
5. Pengeinstituttets samlede markedsføringsomkostninger vedrørende dankortsystemet.
6. Pengeinstituttets samlede omkostninger som følge af misbrug og fejlfunktion af dankortsystemet.

Konkurrencestyrelsen har endvidere anmodet de udvalgte pengeinstitutter om at oplyse følgende om indtægterne ved driften af dankortsystemet for årene 2002-2004:

7. Pengeinstituttets samlede indtægter i forbindelse med gebyrer og afgifter vedrørende driften af dankortsystemet.
8. Pengeinstituttets øvrige indtægter ved driften af dankortsystemet.

Konkurrencestyrelsen finder generelt, at pengeinstitutternes tilbagemeldinger har været tilfredsstillende, og at de indberettede omkostningsopgørelser kan lægges til grund i forbindelse med en samlet vurdering af omkostningerne ved dankort-systemet. Konkurrencestyrelsen har i den forbindelse bl.a. lagt vægt på, at navnlig de større banker har kunnet specificere tallene tilfredsstillende.

Konkurrencestyrelsen finder dog anledning til at bemærke, at det i 2010 er de faktiske udgifter, der er afgørende for dankortgebyrets størrelse. Inden da bør pengeinstitutternes regnskabssystemer derfor være tilpasset kravene i betalingsmiddeloven.

På baggrund af indberetningerne til Konkurrencestyrelsen har styrelsen opgjort pengeinstitutternes samlede omkostninger til ca. 270 mio. kr., jf. tabel 14.

Tabel 14: Pengeinstitutternes omkostninger

Mio. kr.	2004	Forventet 2005
Omkostninger:		
- Løn & administration	238	234
- Misbrug og fejl	65	61
- Indtægter fra Dankort A/S	0	-30
Samlede omkostninger	303	265

Kilde: Oplysninger fra 22 pengeinstitutter og egne beregninger

Konkurrencestyrelsen har på omkostningssiden medtaget pengeinstitutternes samlede lønomkostninger, administrationsomkostninger samt omkostninger som følge af misbrug og fejl ved dankortsystemet.

Konkurrencestyrelsen har på omkostningssiden derimod ikke medregnet pengeinstitutternes betalinger af licensafgifter til PBS A/S og Dankort A/S. Dette skyldes, at disse omkostninger er udeladt på PBS A/S' og Dankort A/S' indtægtsside.

Konkurrencestyrelsen har på omkostningssiden desuden ikke medregnet pengeinstitutternes omkostninger til maskindrift, afskrivninger og markedsføring. For så vidt angår omkostningerne til maskindrift og markedsføring skyldes dette, at omkostningerne i denne sammenhæng er marginale omkostninger, som er komplicerede at opgøre for pengeinstitutterne.

For så vidt angår pengeinstitutternes afskrivninger tyder det indsendte materiale ikke på, at der er tale om direkte omkostninger, der relaterer sig til driften af dankortsystemet.

Der er endvidere så vidt muligt søgt kun at medtage omkostninger, der skyldes brugen af Dankortet. Der er således ikke medtaget omkostninger til Visa-delen af Visa/Dankortet. Konkurrencestyrelsen har derfor også af denne grund udeladt pengeinstitutternes markedsføringsomkostninger, da disse efter styrelsens opfattelse typisk også vedrører Visa/Dankortet. Ligeledes er der ikke medregnet pengeinstitutternes omkostninger til diverse konti, f.eks. løn- eller budgetkonti.

Konkurrencestyrelsen har på indtægtssiden medtaget gebyrer og afgifter samt øvrige indtægter. På den anden side har Konkurrencestyrelsen på indtægtssiden *ikke* medtaget:

- Pengeinstitutternes indtægter i forbindelse med gebyrer mv. for overtræk på kundernes konti efter brug af Dankortet.
- Pengeinstitutternes indtægter i forbindelse med udstedelsen af Visa/Dankort.
- De omkostninger, som pengeinstitutterne sparer ved, at kunderne anvender dankortsystemet i stedet for kontantbetalinger.

Dette skyldes, at de nævnte indtægter ikke er indtægter direkte forbundet til dankortsystemet. Pengeinstitutterne vil således under alle omstændigheder have indtægter og omkostninger på gebyrer mv. for overtræk på kundernes konti, hvad enten kunderne har et Dankort eller gennemfører overtræk ved fysisk hævning i pengeinstitutterne. Tilsvarende vil pengeinstitutterne under alle omstændigheder have indtægter ved udstedelsen af Visa-kort, hvad enten udstedelsen kobles til et Dankort eller sker uden en samtidig dankortudstedelse.

For så vidt angår de omkostninger, som pengeinstitutterne sparer ved, at kunderne anvender dankortsystemet i stedet for kontantbetalinger, tænkes især på sparede omkostninger ved færre ansatte og mindre kontantbeholdning, herunder sparede transport- og sikkerhedsmkostninger.

Oplysningerne fra nogle af de banker der indgår i undersøgelsen viser usædvanlig høje enhedsomkostninger. Disse omkostninger er nedjusteret ud fra en modellering af enhedsomkostningerne.

9. Udbredelsen af chipterminaler

For at opnå den fulde sikkerhed ved det nye chipbaserede Dankort kræves det, at forretningerne investerer i chipterminaler. Dette skyldes, at det kun er en chipterminal, som kan verificere ægtheden af det chipbaserede Dankort.

Der er i betalingsmiddeloven ikke fastsat noget krav om, at forretningerne skal indføre chipterminaler inden en bestemt frist. Det er derimod forudsat mellem parterne bag Dankort-forliget, at forretningerne senest i 2010 har installeret chipterminaler.

I forbindelse med Dankort-forliget ændrede pengeinstitutterne garantidækningen overfor forretningerne i forbindelse med misbrug af Dankort. Dækningsbeløbet er således højere for de forretninger, som har installeret chipterminal.

Dette har tilsyneladende ikke været tilstrækkeligt incitament til at forretningerne i større omfang har købt chipterminaler, som koster omkring 7.500 kr. ekskl. moms pr. terminal. Dertil kommer omkostninger ved tilslutning til kasseapparat mv. og eventuel internetforbindelse mv.

Der var i 2004 97.156 forretninger i Danmark, som har indgået indløsningsaftaler om Dankort med bankerne (fysisk handel). Til hver indløsningsaftale er knyttet en eller flere terminaler i form af chipterminaler (flexterminaler), PIN-terminaler, teleterminaler og/eller ”fluesmækkere”.

Tabel 15. Terminaler, der er i brug i forretningerne pr. 18. januar 2005:

	Antal terminaler	Antal forretninger med de forskellige terminaltyper
Chipterminaler (Flexterminaler)	16.643	8.309
PIN-terminaler (Dankort)	47.723	22.517
Tele-terminaler (signatur)	47.324	39.041
Fluesmækkere	(ca.) 25.000	(ca.) 25.000
I alt	(ca.) 136.690	(ca.) 94.866

Kilde: PBS A/S

Konkurrencestyrelsen har indhentet oplysninger fra de forretningsdrivende i forbindelse med den stikprøveundersøgelse, som Konkurrencestyrelsen har fået gennemført af analyseinstituttet.

Der er bl.a. indhentet oplysninger om, hvorvidt forretningerne allerede har indkøbt chipterminaler, og hvis dette ikke er tilfældet, er forretningerne blevet spurgt om, hvornår de forventer at indkøbe chipterminaler.

Tabel 16. Indkøb af chipterminaler¹

Procent	Har købt chipterminal i 2004	Vil købe chipterminal i 2005	Vil købe chipterminal i 2006	Vil købe chipterminal senest i 2010	Ved ikke, nægter	Vil ikke købe chipterminal	Total
1 – 4.999	14 %	7 %	8 %	6 %	31 %	34 %	100 %
5.000 – 14.999	34 %	12 %	4 %	6 %	29 %	15 %	100 %
15.000 og derover	51 %	20 %	3 %	2 %	18 %	6 %	100 %
I alt, vejret gennemsnit	20 %	8 %	7 %	6 %	30 %	29 %	100 %

1) Vægtet efter fordelingen i PBS' forretningsregister

Som det fremgår, har godt 20 pct. af de adspurgte forretninger indkøbt chipterminaler ved udgangen af 2004. Det er - ikke overraskende - specielt forretninger med over 15.000 transaktioner årligt, som har været hurtige til at implementere den nye teknologi.

En forholdsvis stor andel af de adspurgte forretninger (29 pct.) har svaret, at de ikke vil købe chipterminaler overhovedet. Dette kan formentlig tilskrives, at betalingsmiddeloven som anført ovenfor ikke stiller krav om, at forretningerne skal anvende chipterminaler for at opnå adgang til at overvælge gebyret på forbrugerne.

Tabel 17. Forretningernes køb af terminaler 2004-2010¹

Procent	Har købt chipterminal i 2004	Vil købe chipterminal i 2005	Vil købe chipterminal i 2006	Vil købe chipterminal senest i 2010	Ved ikke, nægter	Vil ikke købe chipterminal	Total
Dagligvarehandel	48 %	24 %	2 %	2 %	13 %	10 %	100 %
Convenience	34 %	28 %	4 %	4 %	17 %	14 %	100 %
Beklædning	28 %	5 %	6 %	9 %	31 %	19 %	100 %
Øvrig detailhandel	21 %	7 %	7 %	9 %	35 %	22 %	100 %
Spisesteder	18 %	5 %	4 %	5 %	30 %	37 %	100 %
Service- og liberale erhverv	12 %	5 %	8 %	5 %	34 %	38 %	100 %

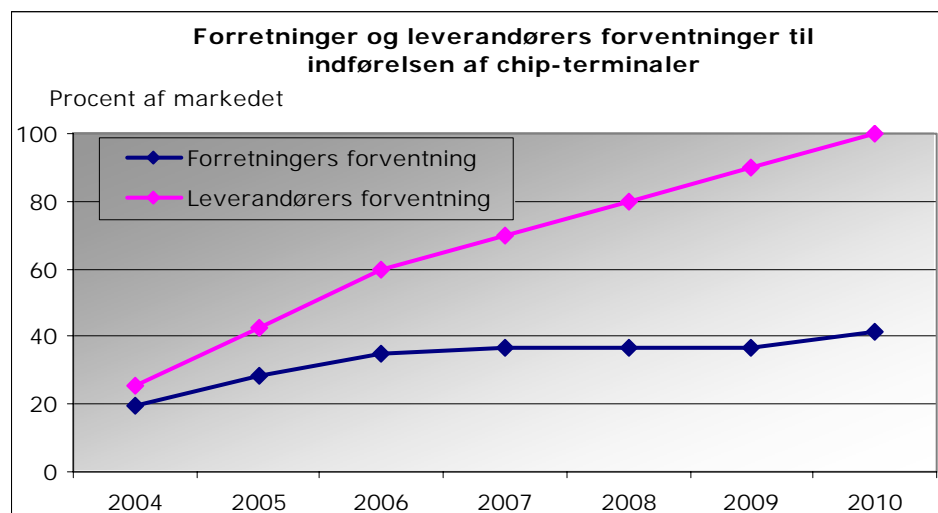
1) Vægtet efter fordelingen i PBS' forretningsregister

Det er specielt forretninger inden for dagligvarehandel og convenience, som har indkøbt chipterminaler i 2004, eller som forventer at købe chipterminaler i 2005. I de øvrige brancher synes der at være en større spredning mellem forretningernes forventning til tidspunkt for indkøb af chipterminaler. Endvidere er andelen af forretninger inden for de øvrige brancher, som ikke vil købe chipterminaler væsentlig større end andelen af forretninger inden for dagligvarehandel og convenience, som ikke vil købe chipterminaler.

Som led i den gennemførte undersøgelse af udrulningen af chipterminaler har Konkurrencestyrelsen endvidere indhentet oplysninger fra tre terminalleverandører.

To af de adspurgte terminalleverandører har oplyst at have indgået aftaler om salg af i alt cirka 28.000 chipterminaler ved udgangen af 2004. En del af disse terminaler er endnu ikke installeret, hvorfor de ikke er medregnet i tabel 15 ovenfor. Leverandørerne har endvidere oplyst, at de forventer, at cirka 60 pct. af totalmarkedet (i alt cirka 110.000 terminaler) vil være dækket inden for de næste to år.

Figur 1. Forretningernes og terminalleverandørernes forventninger til udrulningen af chipterminaler¹

¹ Vægtet efter fordelingen i PBS' forretningsregister

Som det fremgår, forventer terminalleverandørerne en væsentlig hurtigere og større udrulning blandt forretningerne end forretningerne selv giver udtryk for.

Ved vurderingen af hvor hurtigt chipterminaler vil blive taget i brug i forretningerne, er der flere elementer, som spiller en rolle. Udover selve prisen på chipterminaler og størrelsen af transmissionsomkostningerne ved de forskellige terminaler, må det antages, at problemerne omkring den tid, som det hidtil har taget at gennemføre en betaling med chipbaseret Dankort (såkaldt transaktionstid), har haft betydning for forretningernes beslutning om, hvorvidt og hvornår de ville købe chipterminaler.

De adspurgte terminalleverandører har imidlertid oplyst, at prisen for chipterminaler forventes nedsat betragteligt i forbindelse med lancering af nye versioner i første halvår af 2005. PBS A/S og terminalleverandørerne har endvidere tilkendegivet, at de forventer at kunne nedbringe transaktionstiden indenfor få måneder.

10. Brugen af chipbaserede Dankort

Som et led i undersøgelsen har Konkurrencestyrelsen undersøgt, om gebyret for brug af det nye chipbaserede Dankort medfører en ændring i mønsteret for forbrugernes brug af Dankortet i forhold til det hidtil kendte forbrugsmønster. Denne del af undersøgelsen angår perioden 1. januar 2005 - 1. februar 2005.

Som følge af det korte tidsinterval og dermed lille erfaringsgrundlag, som undersøgelsen bygger på, vil undersøgelsens resultater være behæftet med nogen usikkerhed.

Konkurrencestyrelsen har som led i undersøgelsen indhentet oplysninger fra Dankort A/S om antal transaktioner dels i perioden 1. januar 2005 - 1. februar 2005 og dels i samme periode i årene 2004 og 2003.

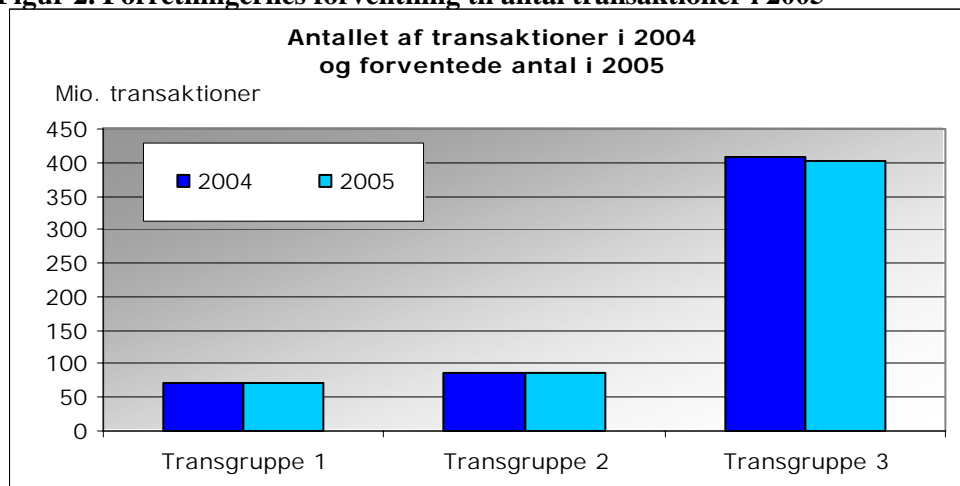
Table 18. Statistics on transactions in the period 1. January - 1. February

	2003	2004	2005
Antal dankorttransaktioner til forretninger fra 1. januar - 1. februar	38.891 mio.kr.	42.162 mio.kr.	33.833 mio.kr.
Værdi af dankorttransaktioner til forretninger fra 1. januar - 1. februar	12.912 mio.	13.987 mio.	13.887 mio.
Antal Hverdage	22	21	21
Lørdage	4	5	5
Søn- og helligdage	5	5	5
Antal dankorttransaktioner til forretninger fra 1. januar – 1. februar som andel af årlige antal transaktioner	7,4 %	7,4 %	
Værdi af dankorttransaktioner til forretninger fra 1. januar – 1. februar som andel af samlet værdi af årlige transaktioner	7,3 %	7,2 %	

Som det fremgår, faldt det samlede antal dankorttransaktioner i perioden 1. januar - 1. februar 2005 i forhold til samme periode i 2004. Dankort A/S har uddybende oplyst, at det samlede fald i antal dankorttransaktioner i perioden består af et fald i antallet af transaktioner under 500 kr. og en stigning i antallet af transaktioner over 500 kr.

Det fremgår endvidere af skemaet ovenfor, at der har været et beskedent fald i værdien af de samlede dankorttransaktioner til forretninger i perioden 1. januar - 1. februar 2005 i forhold til samme periode i 2004.

Konkurrencestyrelsen har som en del af den gennemførte stikprøveundersøgelse indhentet oplysninger om forretningernes egne forventninger til udviklingen i mønsteret for forbrugernes brug af Dankortet som følge af indførelsen af dankort-gebyret. Denne undersøgelse har vist, at forretningerne i det store og hele forventer samme antal transaktioner i 2005, som de havde i 2004.

Figur 2. Forretningernes forventning til antal transaktioner i 2005

Det konstaterede samlede fald i antal dankorttransaktioner i perioden 1. januar - 1. februar 2005 kan tilskrives indførelsen af gebyret på 50 øre pr. transaktion. Det er naturligt og forventeligt, at indførelsen af gebyr for en ydelse, som igennem en årrække har været gratis, umiddelbart vil resultere i et fald i brugen af den pågældende ydelse.

Konkurrencestyrelsen finder det ikke muligt at drage konklusioner om, hvordan indførelsen af dankortgebyret på længere sigt vil påvirke forbrugernes anvendelse af Dankortet. Dette hænger sammen med, at erfaringsgrundlaget er spinkelt, idet dankortgebyret kun har været indført i en forholdsvis kort periode, og at reglerne om dankortgebyret i betalingsmiddeloven er under revision.